

Ks. Jerzy Chmiel

PERSPEKTYWY APOSTOLSTWA BIBLIJNEGO

REFLEKSJE Z SEMINARIUM DUSZPASTERSTWA BIBLIJNEGO W ROCCA DI PAPA (LIPIEC 1971)

W dniach od 6 do 19 lipca 1971 r., w uroczej miejscowości Rocca di Papa, oddalonej o 27 km od Rzymu, odbywało się Międzynarodowe Seminarium Duszpasterstwa Biblijnego (*International Biblical-Pastoral Seminar*), zorganizowane przez nowopowstałe Światowe Stowarzyszenie Katolickie dla Apostolstwa Biblijnego (*The World Catholic Federation for the Biblical Apostolate = WCFBA*). O powołaniu do życia tego stowarzyszenia była już kiedyś mowa na tych łamach¹; warto teraz — niejako w uzupełnieniu — podać tło historyczne powstania tejże organizacji.

NIECO HISTORII

Dla przejrzystości ułożmy chronologiczną listę wydarzeń:

- 1) list dr Béguin do Biskupa Willebrandsa (3 kwietnia 1963);
- 2) list arcybiskupa Fishera do kardynała Bea (2 sierpnia 1963);
- 3) uchwalenie Konstytucji soborowej o liturgii (4 grudnia 1963);
- 4) konsultacje protestanckich towarzystw biblijnych (Driebergen, 22—26 czerwca 1964);
- 5) spotkanie naukowe katolickich egzegetów z przedstawicielami towarzystw biblijnych (Crêt Bérard, 10—13 listopada 1964)²;
- 6) uchwalenie Konstytucji soborowej *Dei Verbum* (18 listopada 1965);
- 7) Papież Paweł VI poleca kard. Bea studia nad rozdziałem VI konst. *Dei Verbum* (4 kwietnia 1966);
- 8) zebranie Zjednoczonych Towarzystw Biblijnych — *United Bible Societies* (Buck Hill Falls, USA, 16—21 maja 1966);
- 9) utworzenie komitetu studiów z kard. Bea na czele i o. W. Abbott SJ jako sekretarzem (1 września 1966);

¹ Zob. J. Chmiel, *Utworzenie Światowego Stowarzyszenia Katolickiego dla Apostolstwa Biblijnego*, w: RBL 23(1970) 153—155.

² Zob. J. Chmiel, *Wokół projektu ekumenicznego tłumaczenia Biblii*, w: RBL 22(1969) 33—40.

- 10) konferencja naukowa w Watykanie z udziałem kard. Bea i dr Holmgrena ze strony Zjednoczonych Towarzystw Biblijnych (5 stycznia 1967);
- 11) ukończenie studiów i przekazanie wniosków Papieżowi (20 lutego 1967);
- 12) konferencje regionalne Zjednoczonych Towarzystw Biblijnych w różnych punktach świata (w latach 1967—1970);
- 13) zebranie komitetu wykonawczego Zjednoczonych Towarzystw Biblijnych w celu przedyskutowania tekstu biskupa Willebrandsa (Londyn, 9—12 stycznia 1968);
- 14) pierwsza konferencja Katolickiego Stowarzyszenia Biblijnego w Watykanie (22—24 kwietnia 1968);
- 15) opublikowanie *Wytycznych dla współpracy międzywyznaniowej w tłumaczeniu Biblii* (2 czerwca 1968)³;
- 16) list kardynała Willebrandsa do wszystkich Konferencji Biskupich (29 stycznia 1969);
- 17) ukonstytuowanie się WCFBA (14—16 kwietnia 1969);
- 18) list kard. Koeniga, przewodniczącego WCFBA, do wszystkich konferencji Biskupich, zalecający stowarzyszenia (marzec 1970).
W załączonej do listu broszurce informacyjnej czytamy o pomocach, jakie WCFBA może ofiarować:
 - centralne biuro informacyjne, założone w Rzymie, dla informacji o apostołstwie biblijnym na całym świecie;
 - biuletyn informacyjny *Mundo Dei Verbum* o ruchu biblijnym na całym świecie⁴;
 - informacje i porady w organizowaniu stowarzyszeń biblijnych na poziomie grup narodowych, diecezjalnych czy nawet parafialnych;
 - środki audiowizualne dla ułatwienia studium Pisma św.;
 - biuro dla organizowania konferencji, wymiany ekspertów, prelegentów czy profesorów;
 - bibliografie biblijne w różnych językach (dotąd w niemieckim, angielskim, włoskim i francuskim);
 - biuro informacyjne dla wydawców biblijnych;
 - poradnictwo w organizowaniu niedziel lub tygodni biblijnych.
- 19) list kard. Willebrandsa do kard. Koeniga (13 marca 1971), w którym ten pierwszy informuje o pewnych konkretnych krokach podjętych przez Stolicę Apostolską, mianowicie o ofierze 23 tys. dolarów na rozpoczęcie prac nad tekstem hebrajskim i greckim Biblii oraz o przekazaniu przez Watykan facsimiliów kodeksu watykańskiego B centrom tłumaczeń biblijnych w Stuttgarcie, Nowym Jorku i Londynie.

³ Tamże.

⁴ W numerze 3 z lipca 1971 r. znajduje się artykuł o posoborowym ruchu biblijnym w Polsce (*Post-conciliar biblical renewal in Poland*).

Jeśli chodzi o zarząd WCFBA, to ostatecznie ukształtował się w ten sposób: kard. Franciszek Koenig (przewodniczący honorowy) oraz komitet wykonawczy w składzie: przewodniczący — ks. Jorge Mejia (dla Ameryki Łacińskiej), wiceprzewodniczący — ks. St. Hartdegen (dla Ameryki Płn.), sekretarz generalny — Dom Bernard Orchard, OSB; asystent sekretarza — ks. John van der Valk, SDB; ks. Walter M. Abbott, SJ (z ramienia Stolicy Apostolskiej). Oprócz tego w skład komitetu wykonawczego weszli przedstawiciele poszczególnych nacji; Europę Wschodnią reprezentuje ks. Kazimierz Romanuk. Siedziba WCFBA znajduje się w Rzymie, Via del Plebiscito 107.

ORGANIZACJA SEMINARIUM

Pewne odcięcie od męczącego ruchu wielkowiejskiego na pewno sprzyjało pracom seminarium: na siedzibę seminarium wybrano bowiem w uroczej miejscowości podrzymskiej znany dom rekolekcyjny *Centro Internazionale Pio XII*, założony przez o. Lombardiego, SJ, głośnego włoskiego kaznodzieję i propagatora odnowy soborowej. Program dnia przewidywał oprócz posiedzeń plenarnych zebrania grup tematycznych przed południem oraz zebrania grup regionalnych po południu. Osiem grup tematycznych zajmowało się takimi tematami, jak: przekłady biblijne i ich rozpowszechnianie, Pismo św. a środki masowego przekazu, Biblia w domu, Biblia w liturgii, duchowość biblijna, Biblia wśród pogan, Biblia w świecie neopogańskim, Biblia w szkole. Wśród prelegentów na sesjach plenarnych figurowały nazwiska znanych egzegetów: ks. Henri Cazelles z Paryża, Dom A. Cody OSB z Rzymu, R. C. Fuller z Anglii, Kurt Schubert z Wiednia. Był również akcent ekumeniczny: prelekcje głosili także wybitni działacze protestancy na odcinku biblijnym: Oliver Béguin, sekretarz generalny Zjednoczonych Towarzystw Biblijnych (UBS); Eugene Nida, wybitny teoretyk przekładów biblijnych; Alberto Soggin, egzegeta waldenski z Rzymu.

Ważnym momentem seminarium była liturgia. Codzienne Msze święte koncelebrowane, w oprawie rozmaitych narodowych zwyczajów — zwłaszcza dalekowschodnich — przyjętych w ramach odnowy liturgicznej, dawały nie tylko wspaniałą przegład jedności wiary wyrażającej się w różnorodności ekspresji ludzkiej modlitwy, ale jeszcze bardziej łączyły ze sobą uczestników seminarium w wspólnej medytacji nad słowem Bożym. Specjalna audyencja udzielona przez Ojca świętego i jego serdeczne przemówienie w języku angielskim były dowodem szczególnego zainteresowania Stolicy Apostolskiej tego rodzaju spotkaniem.

W seminarium wzięło udział ponad 100 delegatów reprezentujących około 40 narodowości. Byli tam duchowni i świeccy. Polskę reprezentowało dwóch przedstawicieli: ks. dr Ryszard Karpinski oraz piszący te słowa.

PROBLEMATYKA SEMINARIUM

Trudno byłoby zreferować wszystkie problemy poruszone w ciągu dwutygodniowego spotkania. Ograniczymy się więc tylko do najistotniejszych.

Biblia w Kościele. Chrystus jest obecny w Kościele *w swoim słowie, albowiem gdy w Kościele czyta się Pismo święte, wówczas On sam mówi* (Konst. o Liturgii, 7). Te wskazania soborowe były podstawą prac grupy tematycznej o Biblii w liturgii i katechizacji. Poczwoźny wymiar Biblii w Kościele: początek, Chrystus, Kościół, eschatologia, doskonale odbija się w czytaniach wigilii paschalnej. Wielkim etapem jest nowy lekcjonarz mszalny, po którym przewodnikiem jest rok liturgiczny.

Zwrócono uwagę na konieczność związku między katechizacją a liturgią (co nieraz idzie w praktyce rozdzielnym torem). Tekstembazą dla katechezy jest nowy lekcjonarz. Współczesna katecheza winna być nowotestamentowa, ponieważ Nowy Testament jest katechezą apostołską. Wynika zatem z tego, że dzisiejsza katecheza musi być na wskroś biblijna; winna ona uwzględniać nie tylko „literę”, lecz także „ducha”, tzn. interpretację Kościoła. Przekaz biblijny musi być zrozumiały dla współczesnego człowieka, stąd potrzeba interpretacji i przekładów na współczesną mentalność.

2. Przekłady biblijne. Żadna książka na świecie nie posiada tak długiej i bogatej historii przekładów jak Biblia. Licząc od III wieku przed Chr. do naszych dni, Pismo święte zostało przełożone i wydane w 1431 językach, z czego 249 języków posiada całą Biblię, a 329 — cały Nowy Testament. Według współczesnej teorii przekładu wypracowanej przez E. Nida⁵, każdy przekład posiada 3 elementy: analiza, przeniesienie (*transfer*), restrukturyzacja. Chodzi o to w przekładzie, ażeby przetworzyć na język przyjmujący (*receptor language*) równowartość przekazu języka-źródła (*source-language*) w terminach najpierw znaczeniowych, a następnie stylistycznych⁶. Wymaga to zatem znajomości i pomocy takich dyscyplin wiedzy, jak: teoria informacji, językoznawstwo, antropologia kulturalna czy psychologia.

Dla przykładu zobaczymy przekład Mt 5, 1—3 na język telugu (Indie) przy wykorzystaniu hinduskich pojęć o nauczaniu:

Jezus, widząc tłumy, wyszedł na górę.
A gdy przyjął postawę *upavishtudu*,
przystąpili do Niego Jego *sishulu*.
Wtedy dał im swoje *upadeshamu* na temat:
„Błogosławieni ubodzy w duchu,
bowiem ich jest królestwo niebieskie.”

⁵ E. Nida, Ch. R. Taber, *The Theory and Practice of Translation*, Leiden 1969.

⁶ Zob. tamże, s. 12.

Upavishvodu = postawa siedząca nauczyciela — *guru*, mającego nauczać, jak jest zwykle przedstawiany Budda;

sishulu = uczniowie siedzący u stóp nauczyciela — *guru*;

upadeshamu = instrukcja ustna;

błogosławieństwo jest ułożone w formę *sloka*, tzn. wersetów do memoryzacji.

Wylania się coraz to bardziej konieczność rozmaitych typów tłumaczeń biblijnych. Mówi już o tym Konst. soborowa o Objawieniu Bożym (zob. n. 25). E. Nida wyróżnia co najmniej trzy typy tłumaczeń: dla użytku kościelnego (liturgicznego), dla inteligencji oraz tłumaczenia popularne. Jeżeli chodzi o Zjednoczone Towarzystwa Biblijne (*UBS*), to oferują one tłumaczom: (a) środki publikacji, (b) rozmaitego typu instytuty i seminaria dla tłumaczeń, (c) fachowych konsultatorów.

3. Zadania towarzystw biblijnych. Protestantkie towarzystwa biblijne zebrały ogromne doświadczenia na polu rozpowszechniania Pisma św. Z dumą mógł mówić o tym O. Béguin wskazując na trzy zasadnicze odcinki działania: przekłady biblijne, produkcja książkowa, kolportaż.

Z doświadczeń protestanckich towarzystw biblijnych korzystają obecnie katolickie stowarzyszenia biblijne, a przede wszystkim *WCFBA*. Zapotrzebowanie na Biblię ciągle wzrasta. Amerykańskie Towarzystwo Biblijne podało do wiadomości, że w roku 1970 rozprowadzono 100 milionów egzemplarzy Pisma św., co w porównaniu z rokiem 1969 stanowi wzrost o 23 miliony. Bardzo wielkim powodzeniem cieszą się tzw. *digesty*, czyli wybrane teksty biblijne (antologie biblijne) w dobrym współczesnym tłumaczeniu. W Stanach Zjednoczonych prymat edytorski osiągnęło wydanie antologii tekstów pt. *Good News for Modern Man*, której 25 milionów egzemplarzy rozsprzedano w ciągu 5 lat. Z wielkim uznaniem zostało przyjęte wydawane we Francji tłumaczenie Nowego Testamentu na współczesną francusszczyznę *Bonnes Nouvelles Aujourd'hui*, gdzie trudniejsze pojęcia biblijne próbowano zastąpić zwrotami opisowymi.

4. Biblia a środki masowego przekazu. Nie ulega wątpliwości, że środki masowego przekazu (*mass-media*) mogą oddać nieocenione usługi w rozpowszechnianiu znajomości Pisma św.⁷ Należy wszakże pamiętać o tym, że *mass-media* posługują się specyficznymi prawami reklamy, która może okazać się szkodliwa dla przekazu biblijnego. Urywki, montaż, hasła mogą skutecznie zwracać uwagę człowieka na przedstawiane problemy, ale źródłem inspiracji chrześcijańskiej musi pozostać cała Biblia. Zważywszy dalej fakt, że środki masowego przekazu są wyrazem ogromnego,

⁷ Zob. P. Gritti, *Bible et Techniques de Masse*, Paris 1970 (éd. Fleurus).

zmasowanego działania (państwo lub koncerty), apostołstwo biblijne nie ma szans konkurowania z nimi, dlatego też musi ono szukać możliwości współpracy i oddziaływania. Ważną sprawą jest tutaj język oraz odczucie psychiczne, że coś, co jest podane w formie atrakcyjnej, jest właśnie bardzo aktualne i życiowe (mechanizm mody).

5. Koncepcja apostołatu biblijnego. Wszystkie poprzednie uwagi prowadzą nas do pytania centralnego: czym ma być apostołstwo biblijne? Czy ma ono polegać tylko na propagowaniu Pisma św., tzn. na produkcji i kolportażu? Taka była koncepcja protestanckich towarzystw biblijnych, lecz dzisiaj okazało się, że mogą to robić z powodzeniem agencje wydawnicze, posługując się w tym celu całym arsenałem nowoczesnej reklamy. Można to stwierdzić chociażby na przykładzie takich wydawnictw francuskich, jak *La Bible illustrée de „France-Soir”* lub *La Bible de „France — Dimanche”*.

Apostołstwo biblijne polega na kształtowaniu świadomości wiernych, że całe nauczanie kościelne, tak jak sama religia chrześcijańska, żywi się i kieruje Pismem świętym. *Tak wielka (bowiem) tkwi w słowie Bożym moc i potęga, że jest ono dla Kościoła podporą i siłą żywotną, a dla synów Kościoła utwierdzeniem wiary, pokarmem duszy oraz źródłem czystym i stałym życia duchowego* (Dei Verbum, 21). W takim ujęciu apostołstwo biblijne nie będzie jakąś akcją doraźną, lecz stanie się stałym współczynnikiem duszpasterstwa. Co więcej — apostołstwo biblijne będzie funkcją prorocką i kapłańską w Kościele⁸. Papież Jan XXIII w jednej z homilii w 1959 r. powiedział: „Accanto al libro ecco il calice” (Oto kielich obok księgi). Można by to zdanie zastosować do rozumienia apostołstwa biblijnego.

Kraków

KS. JERZY CHMIEL

Ks. Wacław Świerzawski

METODYCZNE UWAGI NA TEMAT HOMILII

REM TENE ET VERBA SEQUENTUR

Od Soboru Watykańskiego Drugiego homilia zajmuje w liturgii szczególne miejsce.¹ O tej szczególnej roli homilii w odnowie nie tylko liturgii ale całego życia Kościoła, są coraz bardziej przekonani tak teologowie jak i duszpasterze. Skoro bowiem można powiedzieć,

⁸ Zob. Konst. *Dei Verbum*, 21; Dekret o posłudze i życiu kapł., 2.

¹ por. KL 24, 52, 53. Instr. *Eucharisticum Mysterium*, 20. Instr. *De Alumnorum liturgica institutione*, 24.